

DIGITAAL PESTEN

REMAKE



[Inleiding](#)

[Pesten stopt niet bij de voordeur](#)

[Online etiquette](#)

[Wat kun je als leerkracht doen?](#)

[Praten over pesten](#)

[Hoe Freek zijn identiteit verloor](#)

[Online tips en tops](#)

[Goed doen in de klas](#)

[Voorkom cyberpesten](#)

[Wees sociaal met media](#)

[Pesten kan strafbaar zijn](#)

[Lesidee Whatshappy](#)

[Lesidee Instagram](#)

[Tips en sites](#)

[Colofon](#)





Met alle aandacht die er voor online pesten is, zou je denken dat het een typisch 21e-eeuws verschijnsel is. Maar pesten is van alle tijden. Bij digitaal pesten heeft het terrein zich alleen verplaatst naar sociale media en internet.

Plagen en pesten zijn tijdloze manieren om je positie in een groep te bepalen. Kinderen vinden online pesten vaak grappig. Totdat het ze zelf overkomt. Soms durven ze ook meer van achter hun smartphone of tablet. Je kunt de ander niet zien, soms waan je jezelf heel anoniem. Het kind dat ze pesten kan niet makkelijk terugslaan, letterlijk en figuurlijk.

Veel kinderen hebben ervaring met online pesten. Vaak zijn het klasgenoten die elkaar digitaal lastigvallen op WhatsApp of Instagram. Door er met de klas over te praten kan een docent veel losmaken. Door het bespreekbaar te maken, kan er meer begrip ontstaan tussen pesters en kinderen die gepest worden.

Maar hoe kom je er als leerkracht of ouder achter of kinderen elkaar uitsluiten of iemand belachelijk maken? Hoe leren we ze dat het ook anders kan? Volwassenen kunnen dit proces sturen. Het hoort bij opvoeden tot goed digitaal burgerschap. Het is aan ons, volwassenen, om de voorwaarden voor een sociaal veilige omgeving zo goed mogelijk in te vullen.

Praat er wel over op de juiste manier. Zeg niet alleen: pesten op internet mag niet. Geef ook een les over digitale humor of organiseer de verkiezing van het grappigste YouTube-filmpje. Inspireer! Help eens een goede doel met inzet van sociale media. En praat ook over wat in jouw ogen absoluut niet grappig is, wetende dat kinderen elkaar soms bewust shockerende filmpjes toesturen.

Zorgen dat digitaal pesten niet uit de hand loopt, doe je uiteindelijk vooral door te praten over goed gedrag op internet. Dit boekje helpt daarbij.

Remco Pijpers,
Kennisset

[Inleiding](#)

[Pesten stopt niet bij de voordeur](#)

[Online etiquette](#)

[Wat kun je als leerkracht doen?](#)

[Praten over pesten](#)

[Hoe Freek zijn identiteit verloor](#)

[Online tips en tops](#)

[Goed doen in de klas](#)

[Voorkom cyberpesten](#)

[Wees sociaal met media](#)

[Pesten kan strafbaar zijn](#)

[Lesidee Whatshappy](#)

[Lesidee Instagram](#)

[Tips en sites](#)

[Colofon](#)



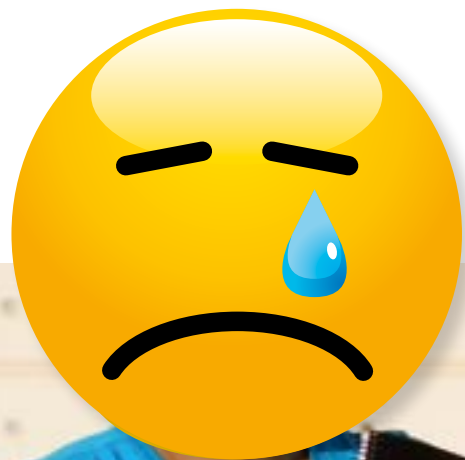
PESTEN

stopt niet meer bij de voordeur

Pesten is niks nieuws. Maar anders dan vijftig jaar geleden, stopt pesten niet meer op het schoolplein of bij de voordeur. Als je pech hebt, gaat het getreiter vierentwintig uur per dag door, tot in je eigen huis.

Sinds de komst van internet en sociale media, loopt pesten in de fysieke en de virtuele wereld naadloos in elkaar over. In veel gevallen zijn de pesters klasgenoten van het slachtoffer. Het is daarom van groot belang dat ouders en leerkrachten zich verdiepen in de online wereld van kinderen. Want wat zich buiten schooltijd en online afspeelt, is de volgende dag voelbaar in de klas.

Dat vindt ook Theo Klungers, pestdeskundige bij anti-pestbureau Posicom en leerkracht op een basisschool in Weesp. 'Over de verantwoordelijkheid van leerkrachten voor wat kinderen buiten schooltijd doen, zijn de meningen verdeeld. Maar ik vind dat je je ogen niet kunt sluiten voor wat er buiten gebeurt. Als jij in het weekend in een café op de sportschool door een collega wordt uitgescholden, ga je maandag ook met lood in je schoenen naar je werk. Voor het welbevinden van de groep, vind ik

[Inleiding](#)[Pesten stopt niet bij de voordeur](#)[Online etiquette](#)[Wat kun je als leerkracht doen?](#)[Praten over pesten](#)[Hoe Freek zijn identiteit verloor](#)[Online tips en tops](#)[Goed doen in de klas](#)[Voorkom cyberpesten](#)[Wees sociaal met media](#)[Pesten kan strafbaar zijn](#)[Lesidee Whatshappy](#)[Lesidee Instagram](#)[Tips en sites](#)[Colofon](#)



**Als je iets niet zou doen
IRL (in real life) doe het
dan ook niet in cyberspace**

het heel belangrijk dat je het bespreekbaar maakt en dat je na een incident meteen de angel eruit trekt. Als je het laat doorsudderen, wordt het allemaal nog veel erger.'

GOED BEGREPEN

Wat op pesten lijkt, hoeft niet altijd pesten te zijn, benadrukt Klungers. 'Is het pesten, of is het een conflict? Dat moet je eerst zien te achterhalen. Want pesten ontstaat vaak omdat je elkaar ooit niet goed hebt begrepen. Dat kan soms heel ver teruggaan. Ik heb wel eens meegemaakt dat een jongen tegen een meisje op Facebook zei: 'Goh, wat suf'. Het ging over de situatie, maar zij dacht dat hij háár suf vond. Zij mobiliseerde meteen haar hele meidenclubje. Toen ik ze in de klas onderling hoorde fluisteren, heb ik gevraagd wat er aan de hand was. We hebben het met die jongen erbij uitgesproken en zo was het misverstand snel opgehelderd.'

Zeker iemand met een pestverleden, vat een conflict al snel op als pesten. Het is dan aan de leerkracht om dat gevoel te ontcrachten, vindt Klungers. 'Als je eerder gepest werd, ben je heel alert op alle signalen die op pesten zouden kunnen duiden. Dus als iemand je een sukkel noemt omdat diegene gewoon even boos op je is, kun

Waarom pesten kinderen elkaar?

- 1** De pester ondervindt altijd voordeel van zijn pestgedrag. Andere kinderen kijken daardoor tegen hem op, of hij voelt zich er beter door in zijn vel zitten.
- 2** Pesters hebben minder invoelend vermogen dan andere kinderen; ze kunnen minder goed invoelen wat de gevolgen zijn van hun daden.
- 3** Meelopers doen mee aan het pestgedrag, of komen in elk geval niet op voor het slachtoffer, omdat ze bang zijn buiten de groep te vallen of om zelf gepest te worden.
- 4** Pesters zien vaak haarscherp op welk gebied het slachtoffer kwetsbaar is. Een slimme jongen met rood haar en een bril, hoeft daarmee niet gepest te worden als hij uitstraalt zelf geen problemen met zijn uiterlijk te hebben.
- 5** Het pesten ontstaat vaak vanuit een misverstand of conflict. Wellicht is de kiem al jaren eerder gelegd. Soms vormde de manier waarop de ouders van het ene kind ooit over het andere kind hebben gepraat de aanleiding.

je dat zomaar verkeerd opvatten. Het is goed als een leerkracht zoiets kan helpen oplossen.'

EÉN LIJN

Klungers vindt het belangrijk dat leerkrachten en ouders op één lijn zitten als het om het aanpakken van pestgedrag gaat. Zeker wanneer de sfeer in een hele klas wordt verziekt door het pesten. 'Meestal is iedereen het er wel over eens dat het pesten moet stoppen. Maar ouders zijn zich niet altijd bewust van hun eigen rol. Hoe gaan zij met elkaar om, hoe praten zij thuis over andere kinderen? Soms is een kind een ander kind gaan pesten, omdat de ouders van het gepeste kind hem of haar ooit beledigd hebben. En als een ouder steeds zegt dat het toch een 'rotklas' is, heb je als leerkracht ook geen poot om op te staan. Ouders van meelopers

[Inleiding](#)

[Pesten stopt niet bij de voordeur](#)

[Online etiquette](#)

[Wat kun je als leerkracht doen?](#)

[Praten over pesten](#)

[Hoe Freek zijn identiteit verloor](#)

[Online tips en tops](#)

[Goed doen in de klas](#)

[Voorkom cyberpesten](#)

[Wees sociaal met media](#)

[Pesten kan strafbaar zijn](#)

[Lesidee Whatshappy](#)

[Lesidee Instagram](#)

[Tips en sites](#)

[Colofon](#)

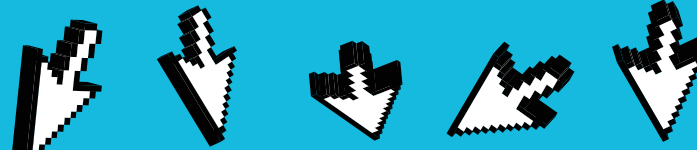
vinden soms dat zij er niets mee te maken hebben, maar in een klas heeft iedereen er mee te maken.'

VOORKOMEN

Pesten is nooit helemaal te voorkomen, helaas. 'Het is onderdeel van het groepsproces', zegt Theo Klungers. 'Je ziet het ook bij apen en andere dieren. De leider van de groep bepaalt en als die leider toevallig een pester is, heb je een probleem. In klassen waar de leider een sociale persoonlijkheid is, vaak een meisje, komt pesten veel minder voor. Als zo'n meisje zegt: 'Doe even normaal', heeft dat veel meer effect dan wanneer de leerkracht dat doet.' Maar sommige meisjes kunnen er ook wat van, van pesten, toch? 'Klopt', zegt Klungers. 'En dat is vaak veel moeilijker aan te pakken. Jongens maken er meer lawaai bij, en kunnen hun mimiek minder snel veranderen, het valt meer op. Ze geven ook eerder toe. Meisjes zijn geraffineerder, zetten het roddelcircuit in, delegeren het pesten aan hun onderdanen en houden hun gezicht in de plooi als je ze ermee confronteert. Bij meisjes is het veel lastiger te achterhalen wat er nu precies gebeurt. Maar nogmaals, aan de andere kant kunnen meisjes ook moedig zijn en durven ze voor het slachtoffer op te komen.'

ONLINE

Digitaal pesten brengt volgens Klungers weer nieuwe uitdagingen met zich mee. 'Doordat je van geschreven tweets, apps of posts geen mimiek en lichaamstaal kunt aflezen en niet weet wanneer iets serieus of als grap is bedoeld, lopen discussies bijvoorbeeld eerder uit de hand. Ook voelen kinderen zich minder geremd op sociale media en is de stap sneller genomen om gemene dingen tegen elkaar te roepen.' Het enige 'voordeel', vindt Klungers, is dat je bij digitaal pesten bewijsmateriaal hebt van het pestgedrag. Klungers wil ouders wel op het hart drukken een kind nooit te dreigen met een smartphone- of internetverbod. De angst voor zo'n verbod is de reden dat veel kinderen thuis niet durven te vertellen dat ze op sociale media gepest worden. 'En ik zou graag zien dat ouders met hun kinderen over de risico's van sociale media en online pesten praten vóórdat er problemen ontstaan. Dat werkt beter dan een verbod.'



Online etiquette VOOR KINDEREN

Op sociale media durven kinderen vaak openhartiger te zijn dan in de klas. Zo kunnen ze anoniem hun twijfels en onzekerheden bespreken. Maar een kenmerk van sociale media is ook dat het taalgebruik makkelijk verhardt. Je hoeft immers niet bang te zijn dat je een klap krijgt. Daarom is het goed dat kinderen gedragsregels leren voor sociale media en internet.



Als je iets niet zou doen IRL (In Real Life), doe het dan ook niet online.



Krijg je een berichtje? Schrijf of app dan snel terug. Het is niet aardig om té lang te wachten.

Heeft iemand een mooie foto gepost, of is een vriend jarig? Stuur dan een complimentje of een felicitatie. Leuk om te krijgen, en het maakt je geliefd.



Schrijf geen kwetsende of beledigende dingen, ook niet als grapje. Op sociale media is vaak moeilijk te zien hoe iets precies is bedoeld.



Negeer pesterijen of rotopmerkingen.

Vaak is het minder gemeen of persoonlijk bedoeld dan het overkomt. Ga niet terugschelden en stuur geen lompe berichten. Veel mensen lezen mee, het is slecht voor je imago en je kunt er last mee krijgen. Als je zelf wordt lastiggevalen, maak dan een schermafdruck als bewijs en ga naar een volwassene.



Alles wat je op sociale media publiceert, zoals foto's, blijft voor eeuwig terug te vinden. Ook als je denkt dat het weg is. Bedenk dus voor je iets online zet of je dat ook hardop op het schoolplein zou willen uitschreeuwen. Is dat niet het geval? Post het dan niet.

Inleiding

Pesten stopt niet bij de voordeur

Online etiquette

Wat kun je als leerkracht doen?

Praten over pesten

Hoe Freek zijn identiteit verloor

Online tips en tops

Goed doen in de klas

Voorkom cyberpesten

Wees sociaal met media

Pesten kan strafbaar zijn

Lesidee Whatshappy

Lesidee Instagram

Tips en sites

Colofon



Wat kun je als leerkracht doen om pesten te voorkomen?

1 Maak ouders duidelijk dat hoe zij over andere kinderen en hun ouders praten, bepalend is voor hoe kinderen met elkaar omgaan.

2 Praat met de leerlingen regelmatig over omgangsvormen en verschillen tussen mensen. Je hoeft niet direct het onderwerp pesten aan te snijden om een duidelijke boodschap af te geven. Groepen waarbinnen niet gepest wordt, zijn in staat te accepteren dat iedereen anders is.

3 Maak duidelijk dat je pesten niet tolereert, en leg tegelijkertijd de nadruk op het positieve: hoe kunnen we met elkaar plezier hebben? Complimenteer de groep en afzonderlijke kinderen ook wanneer het goed gaat

4 Zorg dat kinderen elkaar leren kennen. In klassen waar kinderen 'de mens' achter elke klasgenoot zien, wordt minder gepest.

5 Laat kinderen zien dat je fouten mag maken. Strengere regimes werken pestgedrag in de hand. Kinderen moeten niet bang zijn fouten te maken, en moeten ook leren hun fouten naar elkaar weer goed te maken.

6 Denk nooit: 'Ik zie het niet, dus het gebeurt niet'. Zeg dat ook niet tegen een ouder die met een klacht over pesten komt. Onderzoek eerst goed wat er aan de hand is.

10 Spreek pester en slachtoffer apart, zodat je weet of er een conflict aan het pesten vooraf is gegaan of dat het te maken heeft met een machts spel. Spreek ze ook samen, zeker wanneer er iets mis is gegaan in de interpretatie. Zodra ze elkaars intentie begrijpen, blijken kinderen vaak heel vergevingsgezind.

7 Achterhaal wanneer er nog geen sprake was van pesten, en wanneer het voor het eerst wel zo was. Welke gebeurtenis heeft intussen plaatsgevonden? Is bijvoorbeeld de groepssamenstelling veranderd, waarna vrienden vijanden werden, of is er ooit een misverstand geweest?

8 Ouders van de pester zijn vaak verbaasd, omdat hij of zij er niets over heeft verteld. Het gepeste kind vertelt het vaker wel thuis. Als de ouders van het pestende kind het ermee eens zijn dat het pesten moet stoppen, stel dan de vraag: hoe kunnen we hem of haar helpen? Durf aan de ouders van het gepeste kind ook te vragen: welke eigen rol speelt het kind?

9 Neem niet alle regie uit handen van het kind en laat je emoties thuis. Betrek het gepeste kind bij het nadenken over een oplossing. Vraag: hoe gaan we dit doen?



[Inleiding](#)

[Pesten stopt niet bij de voordeur](#)

[Online etiquette](#)

[Wat kun je als leerkracht doen?](#)

[Praten over pesten](#)

[Hoe Freek zijn identiteit verloor](#)

[Online tips en tops](#)

[Goed doen in de klas](#)

[Voorkom cyberpesten](#)

[Wees sociaal met media](#)

[Pesten kan strafbaar zijn](#)

[Lesidee Whatshappy](#)

[Lesidee Instagram](#)

[Tips en sites](#)

[Colofon](#)



PRATEN OVER PESTEN

hoe doe je dat?

1 Praat thuis over over online gedrag

Vraag aan je kinderen of ze wel eens pesten of gepest worden. Doe dat zonder meteen een oordeel te hebben over wat je hoort. Vertel wat de gevolgen kunnen zijn voor 'dader' en 'slachtoffer'. Leg uit dat je net als in het dagelijks leven elkaar ook online ook een ander respecteert: behandel een ander zoals je zelf behandeld wilt worden.

Voer dat gesprek op de goede manier. Stel goede, open vragen. Bijvoorbeeld: Stel dat jij een kind zou hebben op internet. Welke online omgangsvormen zou je hem leren? Niet over seks praten, bijvoorbeeld. Niet schelden, etcetera. Hier komt vaak heel veel uit.

Op de website van Mijn Kind Online staan 25 manieren om te vragen: Hoe was het vandaag op internet? <http://mijnkindonline.nl/artikelen/25-manieren-om-te-vragen-hoe-was-het-vandaag-op-internet>

2 Praat op school over online gedrag

Regels zijn nodig en er moet duidelijkheid zijn over wat er gebeurt als je die regels overtreedt. Vaak zijn het klasgenoten die elkaar op sociale media lastigvallen. Een docent kan een sleutelrol vervullen, door digitaal pesten bespreekbaar te maken. Veel kinderen hebben ervaring met online pesten. Door te praten, kan

er meer begrip ontstaan tussen pesters en kinderen die gepest worden.

Zeg niet alleen: pesten op sociale media mag niet. Benadruk ook de positieve kanten van sociale media. Geef een les in digitale humor of ga aan de slag voor een goed doel via sociale media. Wie goed doet, goed ontmoet – óók online! En praat gaandeweg ook over wat niet grappig of gepast is.

3 Praat ook over goéd gedrag

Praat niet alleen over wat niet mag, maar ook over wat goed online gedrag is. Met sociale media is het belangrijk dat je geen klier bent, anderen niet het leven zuur maakt, maar ook dat je je positief tot anderen verhoudt. Hoe doe je dat? Hoe maak je anderen aan het lachen? Hoe ben je aardig voor iemand? Hoe geef je elkaar complimenten? Wees positief, heb het niet alleen over jezelf op sociale media. In feite moeten we kinderen helpen om een goede digitale burger te zijn. Samenwerken met anderen via internet wordt immers steeds belangrijker.

4 Neem een gepest kind serieus

Neem een kind altijd serieus, maar leer het ook relativeren: negeer flauwe opmerkingen. Kinderen pesten vaak uit verveling. Het is willekeurig, soms puur voor de lol en het pesten is dus niet altijd persoonlijk bedoeld. Een kind

denkt meestal dat het zijn eigen schuld is als hij wordt gepest, maar dat is vaak niet het geval. Gebruik je gezonde verstand. Als een kind een whatsapp-bericht krijgt, waarin staat dat hij sterft als hij het appje niet naar 100 andere kinderen doorstuurt, dan weet hij toch wel beter?

5 Onderneem actie als pesten uit de hand loopt

Als het pesten uit de hand loopt of een kind heeft er erg veel last van, is het tijd om actie te ondernemen. Blokkeer de pester op sociale media. Maak printscreens van de pestberichten als bewijs. Gaat het om klasgenoten? Licht dan als ouder de school van het kind in. Als er sprake is van bedreiging, schakel dan de politie in.



Inleiding

Pesten stopt niet bij de voordeur

Online etiquette

Wat kun je als leerkracht doen?

Praten over pesten

Hoe Freek zijn identiteit verloor

Online tips en tops

Goed doen in de klas

Voorkom cyberpesten

Wees sociaal met media

Pesten kan strafbaar zijn

Lesidee Whatshappy

Lesidee Instagram

Tips en sites

Colofon



Zo ver kan online pesten gaan

HOE FREEK ZIJN IDENTITEIT VERLOOR



Freek (13) werd slachtoffer van online pesten. Bewerkte beelden van hem gingen de hele wereld over. Ook verspreidden de pesters zijn echte naam op internet. Het pesten ging zo ver, dat hij er serieus over nadenkt om zijn naam te veranderen.

Het is eind 2012. De dan nog twaalfjarige Freek wil een Twitteraccount aanmaken en zijn moeder Linda helpt hem daarbij. Ze zorgt ervoor dat zijn account afgeschermd wordt, zodat hij alleen met een paar vriendjes en familieleden kan twitteren. Freek heeft twintig volgers en vindt dat prima zo. Hij is bovendien blij met zijn YouTube-account waarop hij filmpjes verzamelt van zijn grootste passie: atletiek.

NEPFIGUUR

Een paar weken later krijgt Linda een berichtje op Facebook van een achterlichtje. Of ze wel weet dat Freeks portret rondzwerft op Tumblr onder een andere naam? Linda gaat op zoek en vindt inderdaad de profielfoto die haar zoon op Twitter heeft ingesteld, nu met een Duits klinkende naam. Ze begrijpt niet goed hoe

dit kan. Freek had toch een afgeschermd account? Dan mailt een neef. En een kennis. En een collega. Van steeds meer mensen hoort Linda dat ze diezelfde foto van Freek zijn tegengekomen. Niet alleen op Facebook of Tumblr, Freeks portret staat ook op andere buitenlandse sites waar Linda nog nooit van gehoord heeft. Het lijkt wel alsof zijn ongewilde alter ego plotseling overal rondspookt. De teksten die dit nepfiguur uitkraamt, zijn naar en beledigend en bespotten het uiterlijk van Freek, een jongen met veel sproeten en loenzende ogen, precies de kenmerken die al eeuwenlang aantrekkelijk zijn voor pesters. Linda ontdekt dat het gezicht van Freek in allerlei bewerkte afbeeldingen en filmpjes wordt gemonteerd. Soms onschuldig, maar vaak ook aanstootgevend, zoals die van naakte vrouwen van wie een het gezicht van Freek opgeplakt heeft gekregen.

TROLLEN

Het is nu wel duidelijk dat iemand de foto van haar zoon gebruikt voor een trollenactie op internet - internet-trollen zijn er op uit om online ruzie te schoppen. En dat diegene weet wat hij doet. Want het alter ego van Freek heeft al snel een grote schare fans van over de hele wereld: tienduizenden 'vrienden' liken zijn Facebook-pagina, volgen zijn Twitter-account en bekijken de YouTube-filmpjes waarin de karikatuur van Freek de hoofdrol speelt. Ook komen er steeds meer fake-accounts bij.

Linda raakt in paniek. Ze gaat naar het politiebureau om aangifte te doen wegens laster en smaad. De baliemedewerker zegt dat ze maar online aangifte moet doen, dit gebeurt immers op internet. Linda vraagt Facebook om de accounts te verwijderen, maar krijgt alleen onduidelijke mails terug. De vader van Freek besluit dan maar zelf berichtjes te posten op de fake-accounts met het dringende verzoek de foto van zijn zoon te verwijderen. Tot zijn schrik maakt dat alles alleen maar erger. Als gevolg van de posts maakt de vader de echte naam van zijn zoon bekend. Nu weet iedereen dat

[Inleiding](#)[Pesten stopt niet bij de voordeur](#)[Online etiquette](#)[Wat kun je als leerkracht doen?](#)[Praten over pesten](#)[Hoe Freek zijn identiteit verloor](#)[Online tips en tops](#)[Goed doen in de klas](#)[Voorkom cyberpesten](#)[Wees sociaal met media](#)[Pesten kan strafbaar zijn](#)[Lesidee Whatshappy](#)[Lesidee Instagram](#)[Tips en sites](#)[Colofon](#)

FILMPJE

Mijn Kind Online maakte naar aanleiding van het verhaal van Freek een filmpje, 'Je krijgt maar één kans voor een eerste indruk'. In het filmpje is te zien wat het effect is van de pesterijen die Freek zijn overkomen. Het filmpje is te bekijken op www.mijnkindonline.nl/freek



de karikatuur een echt kind is en hoe hij heet. 'OMG, you're real!', schrijven de aanhangers van de nep-figuur hem. Ook duiken er nieuwe foto's op; een van Freek samen met zijn moeder, en een van zijn kat.

GESTOLEN

Het blijken foto's die van Linda's Facebook-account zijn gestolen, nadat een update van Facebook haar instellingen ongemerkt heeft veranderd van 'alleen vrienden' in 'openbaar'. En de ouders halen zelfs foto's van de site van Freeks atletiekclub. Het is

alsof de hele wereld Linda en haar gezin in de gaten houdt, ze voelt zich steeds onveilig.

Dat de karikatuur een trollen-actie met foto's van een echt bestaand kind blijkt, schrikt sommige 'fans' af. Zij bieden hun verontschuldigen aan en melden zich af, maar Linda krijgt ook veel beledigingen over zich heen en zelfs een aantal bedreigende reacties, zoals die van een Duitse man die Freek uitnodigt bij hem te komen wonen. Ook duikt er een onheilspellend filmpje op van alle gephotoshopte foto's

van Freek. Omdat Freek nu ook op zijn eigen profielpagina's nare reacties krijgt, moet hij van zijn ouders zijn YouTube- en Twitter-account opheffen.

STRAF

Het is eind 2013. Exact een jaar later. Inmiddels is duidelijk dat de pester van Freek een minderjarige Nederlandse jongen is. Er ligt een zaak tegen hem bij de Officier van Justitie, die moet bepalen welke strafeis hij gaat stellen.

De ouders van Freek maken zich zorgen over de toekomst van hun zoon. Het verwijderen van foto's en pagina's lijkt dwelen met de kraan open. Steeds duiken weer nieuwe foto's en accounts op. Er zijn inmiddels over de hele wereld volgers en copycats. Zij missen hun lolletje en beginnen hun eigen accounts. En Google koppelt nog altijd Freeks echte naam aan die van de Duitse karikatuur. Hoe moet het als hij naar een nieuwe school gaat en zijn online identiteit wil gaan ontwikkelen? Hij kan onder zijn eigen naam geen enkel account openen, zonder dat de 'fans' hem vinden. Wat als zijn nieuwe klasgenoten achter deze lastercampagne komen? En wat als hij later moet solliciteren en een werkgever overal op die vervelende teksten en foto's stuit? Hoe moet Freek dan bewijzen dat hij dat niet zelf heeft gedaan?

Linda overweegt serieus om de naam van haar zoon te veranderen. Een extreme oplossing voor een extreem probleem, maar een andere uitweg ziet ze niet.

Omwille van privacyredenen zijn de namen van betrokkenen en sommige al te herkenbare details veranderd.

Inleiding

Pesten stopt niet bij de voordeur

Online etiquette

Wat kun je als leerkracht doen?

Praten over pesten

Hoe Freek zijn identiteit verloor

Online tips en tops

Goed doen in de klas

Voorkom cyberpesten

Wees sociaal met media

Pesten kan strafbaar zijn

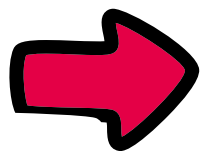
Lesidee Whatshappy

Lesidee Instagram

Tips en sites

Colofon





ZO WORD JE EEN HIT OP SOCIALE MEDIA

http://

ONLINE TIPS EN TOPS



IN 6
STAPPEN

Kinderen brengen veel tijd door op sociale media. Ze appen, liken, delen foto's, filmpjes en muziek, pesten of worden gepest. Maar ook in de digitale wereld gelden normen en waarden. Met deze zes ideeën kun je kinderen helpen om sociale media op een positieve manier in te zetten.



1

HOE MAAK JE EEN OPVALLENDE ACCOUNT?

Je kunt kinderen op een eenvoudige manier bewust maken van hun gedrag op sociale media, zoals Instagram of WhatsApp. Vraag hen eens waarom Instagram zo leuk is. Laat leerlingen vertellen

wat ze allemaal met hun account doen, welke informatie ze delen en welke foto's ze er op zetten. Je kunt ervoor kiezen de klas in kleine groepjes te verdelen, zodat ze onderling ervaringen kunnen uitwisselen en hierover kunnen discussiëren. Ook kun je gezamenlijk een aantal accounts van klasgenootjes (of onbekenden of BN'ers) op Instagram bekijken en die bespreken. Vinden kinderen het spannend om in de klas over hun ervaringen op sociale media te vertellen, doe dan zelf een voorzetje. Aan de hand van trefwoorden kun je ze op weg helpen.

Het hebben van een account op sociale media draait om de vraag: welke

gegevens plaats je wel en welk niet? Denk aan je adres, mobiele nummer, familiekiekjes, een foto van jezelf in bikini, een foto van je dronken oom op een feestje, de naam en adres van je school, berichten als 'mijn ouders zijn gek' of 'Suzanne is een trut'.

Bespreek dit: Is het kwetsend of schadelijk voor jezelf of een ander als je dit soort berichten, informatie en foto's op sociale media zet? Hoe vind je het als iemand jouw foto's kopieert en op sites zet waarop je helemaal niet wilt staan? Wat doe je als een klasgenootje jouw foto's kopieert met hartjes eromheen terwijl je hem of haar helemaal niet leuk vindt? En de foto van je oom: kan dat kwaad voor zijn werk?

Als advies kun je kinderen meegeven om bij alles wat ze op sociale media plaatsen, zichzelf af te vragen: zou ik deze informatie delen met een voetbalstadion vol mensen die ik niet of nauwelijks ken? Nee? Doe het dan ook niet!



Inleiding

Pesten stopt niet bij de voordeur

Online etiquette

Wat kun je als leerkracht doen?

Praten over pesten

Hoe Freek zijn identiteit verloor

Online tips en tops

Goed doen in de klas

Voorkom cyberpesten

Wees sociaal met media

Pesten kan strafbaar zijn

Lesidee Whatshappy

Lesidee Instagram

Tips en sites

Colofon





2 SCHRIJF MET WHATSAPP-TAAL

- Welke afkortingen of woorden kennen kinderen in whatsapp-taal? Laat kinderen de woorden op het schoolbord schrijven. De woorden en betekenissen die ze niet kennen, kunnen de kinderen overnemen in hun schrift of agenda.
- Laat kinderen een korte tekst uit een krant of tijdschrift knippen en laat ze deze omzetten in whatsapp-taal.
- Ook leuk: Geef een keer een Twitter-les. Hierdoor leren leerlingen na te denken over het kort en krachtig formuleren van een boodschap. Er passen immers maar 140 tekens in een tweet.



((H)) = hug

1-1 = Ik wil een onderonsje

Ag? = Alles goed?

M=j = Mis je



3 SPELLETJES SPELEN

Met behulp van een memoryspel of -kwartet kun je op een speelse manier kinderen bewustmaken van hun online gedrag en digitale normen en waarden. Aan de hand van de kaartjes en cartoons kun je een discussie leiden in een groep waardoor kinderen gaan nadenken over wat ze online doen. Vragen die je kunt stellen zijn:

- Bij wie gelden er thuis internetregels?
 - Hoe vaak mag je op je smartphone of tablet?
 - Vertel je aan je ouders wat je online doet?
 - Hoeveel mensen kennen je wachtwoord?
 - Ken je al je contacten op Instagram? Laat je wel eens vreemden toe?
 - Mogen je ouders je whatsappjes lezen?
 - Wie durft er online meer dan in het echt?
 - Waarom gaat schelden op sociale media zo makkelijk? Hoe is het om zo online uitgescholden te worden?
 - Welke spelletjes speel jij op de computer?
 - Om welke YouTube-filmpjes moet je hard lachen?
 - Wie stuurt er wel eens privé bedoelde foto's door aan iemand anders?
 - Wanneer is iemand een (online) vriend? Kun je iedereen op sociale media vertrouwen?
- Je kunt een internetkwartet zelf maken, maar ook kant-en-klaar bestellen. Meer informatie vind je op www.4pip.nl/internetmemorie.html.



Inleiding

Pesten stopt niet bij de voordeur

Online etiquette

Wat kun je als leerkracht doen?

Praten over pesten

Hoe Freek zijn identiteit verloor

Online tips en tops

Goed doen in de klas

Voorkom cyberpesten

Wees sociaal met media

Pesten kan strafbaar zijn

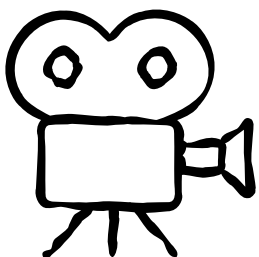
Lesidee Whatshappy

Lesidee Instagram

Tips en sites

Colofon



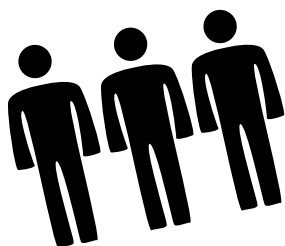


JE EIGEN FILMFESTIVAL

Filmen met je smartphone of opnemen met de webcam is hartstikke leuk! Je kunt

bijkletsen met een ziek klasgenootje of skypen met je familie in het buitenland. Met een foto op Instagram kun je trots je nieuwe coole jurkje of je vette gympen showen aan je vriend(in). En soms lukt het zelfs om beroemd te worden op YouTube. Maar... er zitten ook minder leuke kanten aan. Iemand kan je vragen iets te doen voor een webcam wat je eigenlijk niet wilt, bijvoorbeeld jezelf uitkleden. De belofte dat je model kunt worden, is namelijk wel erg aantrekkelijk. Of een klasgenoot weet iets van je en chanteert je ermee: als je niet doet wat hij of zij zegt, stuurt hij jouw foto's door. In de klas kun je grappige en stoere filmpjes laten zien, zoals van Esmée Denters die dankzij

YouTube wereldwijd beroemd werd. Bespreek wat wel en niet kan. Film je met je mobiel dat iemand wordt gepest? En zet je dat vervolgens online? Of zet je een filmpje op YouTube van je snurkende broer zonder dat hij dat weet? Vertel kinderen dat ze nooit filmpjes of foto's op internet mogen zetten zonder toestemming van degene die je hebt gefilmd. Officieel ben je dan zelfs strafbaar. Een leuke opdracht voor in de klas is het organiseren van een eigen filmfestival. Een week lang is ieder kind reporter en maakt het met zijn mobiele telefoon filmpjes. Wat gebeurt er in de buurt? Treedt er iemand op? Staat een gebouw op instorten? Aan het einde van de week mag iedereen zijn filmpje laten zien op het Filmfestival. De beste, grappigste of leukste filmpjes winnen een prijs en kun je samen met de klas op YouTube plaatsen.



HELPEN, ADVISEREN & INFORMEREN



Leerlingen kunnen sociale media, YouTube, Twitter of een blog prima gebruiken om elkaar te helpen en ervaringen uit

te wisselen. Oók voor school! Inventariseer waar leerlingen goed in zijn. Wisselen ze wel eens huiswerk uit? Spelen de kinderen graag online Minecraft? Kooft een leerling graag of speelt iemand een instrument? Spaart iemand miniatuur autootjes of blikjes cola uit allerlei landen? Of is iemand

fan van een band of acteur?

Schrijf alle ideeën op het schoolbord en kijk vervolgens hoe iemand zijn of haar deskundigheid kan inzetten via internet om anderen te helpen, adviseren of informeren.

- Een leerling die goed is in tekenen, kan een YouTube-filmpje maken over een bepaalde tekentechniek.
- De leerlingen kunnen een Twitter- of Instagram-account maken over hun hobby en iedere dag een tip tweeten of een foto posten.
- Een klasgenoot die graag in de keu-

ken staat kan een blog bijhouden om zijn favoriete recepten met foto's en filmpjes erop te plaatsen en op Instagram kan hij zijn klasgenootjes op de hoogte houden van nieuwe updates.

- Laat leerlingen een fansite bouwen van zijn of haar favoriete muzikant, acteur of tv-held. Bijvoorbeeld door koppelingen toe te voegen naar YouTube.



Inleiding

Pesten stopt niet bij de voordeur

Online etiquette

Wat kun je als leerkracht doen?

Praten over pesten

Hoe Freek zijn identiteit verloor

Online tips en tops

Goed doen in de klas

Voorkom cyberpesten

Wees sociaal met media

Pesten kan strafbaar zijn

Lesidee Whatshappy

Lesidee Instagram

Tips en sites

Colofon



6

STEUN EEN GOED DOEL

Er zijn zoveel goede doelen in Nederland die leerlingen kunnen inspireren. Geef kinderen de opdracht een goed doel uit te kiezen en hier voor een actie op touw te zetten om zo veel mogelijk geld op te halen.

Uiteraard moeten ze sociale media inzetten om een zo groot mogelijk bereik te creëren. Als voorbeeld kun je vertellen over succesvolle acties, zoals de chocoladeletteractie van Jip Maathuis die voor War Child al heel erg veel geld ophaalde (zie www.jipsgoededoelen.nl). Ook kunnen leerlingen een (gratis) website ontwerpen met daarop informatie over de actie.

Laat kinderen een idee verzinnen om geld in te zamelen en bespreek de ideeën in de klas. Wijs ze er op dat zij geen collecte mogen houden, maar dat zij creatieve acties moeten bedenken: organiseer een sponsorloop, bak koekjes, verzamel lege flessen, organiseer een fancy fair, verzorg een (muzikaal of toneel-) optreden of was auto's in de straat.

Vaak kun je de actie aanmelden bij het goede doel, waardoor zij aandacht aan de actie besteden op hun website, socialemedia-accounts of in hun donateursmagazine en de kinderen gratis publiciteit krijgen. Soms verstrekt een goed doel een brief zodat de leerling kan bewijzen dat hij daadwerkelijk een actie uitvoert voor de betref-

fende organisatie. Geef de kinderen als tip om vrienden, klasgenootjes, familie en onbekenden via Instagram, Facebook of Twitter op te roepen mee te doen aan de actie en laat hen via sociale media iedereen op de hoogte houden van de laatste stand van zaken.

Voorbeelden ter inspiratie:

- www.warchild.nl/kids
- http://www.wnf.nl/nl/hoe_kan_ik_helpen/in_actie/kom_in_actie/
- <http://makeawishnederland.org/help-mee/kinderen-in-actie/leuke-ideeen/>

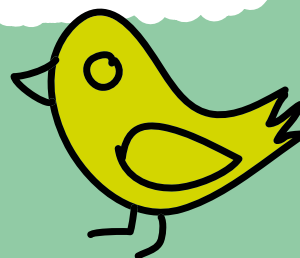
De opdracht kun je afsluiten door de kinderen een presentatie te laten houden in de klas: welke actie heb je gehouden, hoe heb je de actie gepromoot, welke hulp kreeg je van het goede doel, wat heb je gedaan om de actie te laten slagen, hoeveel geld heb je opgehaald?

TIP

Het inspirerende Handboek Goed Doen 2.0 van Kennisnet/Mijn Kind Online laat zien hoe leerlingen een goed doel kunnen steunen, met behulp van sociale media. Het is gratis te downloaden en als hardcopy te koop. Zie www.mijnkindonline.nl/publicaties

Wswa?

= Waar spreken wij af?



Inleiding

Pesten stopt niet bij de voordeur

Online etiquette

Wat kun je als leerkracht doen?

Praten over pesten

Hoe Freek zijn identiteit verloor

Online tips en tops

Goed doen in de klas

Voorkom cyberpesten

Wees sociaal met media

Pesten kan strafbaar zijn

Lesidee Whatshappy

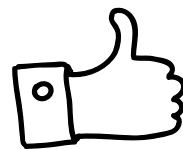
Lesidee Instagram

Tips en sites

Colofon



Goed doen in de klas



Iedereen een pluim

Robin Smorenberg opende een complimentenaccount voor zijn klas op Twitter nadat hij een YouTube-filmpje zag. 'Een Amerikaanse jongen twitterde leuke en positieve dingen over zijn medeleerlingen en zorgde zo voor een cultuurverandering op school.'

Wie? Robin Smorenberg (32), leerkracht groep 7 op de Windhoek in Egmond-Binnen, ICT-coördinator en mediacoach bij de stichting Tabijn.

Project Het Twitteraccount @Complwindhoek, waarmee de leerlingen van groep 7 en de leerkracht complimenten uitdelen aan elkaar.

Doel Oprechte en leuke complimenten uitdelen over wat er in de klas gebeurt om de sfeer in de klas te bevorderen en negatief gedrag, zoals digitaal pesten, te voorkomen.

Resultaat Leerlingen zijn er heel serieus mee bezig en vinden het leuk om complimenten uit te delen en te ontvangen. Er was geen negatieve sfeer in de klas en er is ook geen pestproblematiek, maar de focus ligt nu nog meer op leuk omgaan met je klasgenoten en op een goede werkhouding. Negatief gedrag is niet interessant, leerlingen willen op een positieve manier opvallen.

Hoe werkt het?

'In mijn klas hebben alle kinderen een iPad met daarop een persoonlijk Twitter-account. Via @Complwindhoek kunnen ze complimenten uitdelen aan elkaar. Het mooie van dit algemene account is dat een compliment uit een onverwachte hoek kan komen. We zitten nog in de uitprobeerfase. Eerst had ik vijf leerlingen de inlogcodes gegeven en nu zitten we er met de hele klas op. Leerlingen schakelen van hun persoonlijke account naar dit account als ze iets positiefs over een ander willen schrijven. De complimenten zijn voor iedereen zichtbaar en ik geef ze extra aandacht door de loftuitingen regelmatig te projecteren op het digibord.'

Hoe heb je het aangepakt?

'Een oppervlakkig compliment uitdelen over het uiterlijk van een andere leerling, dat gaat makkelijk. Maar een echt persoonlijk compliment geven, dat is moeilijker en vergt oefening. Daar moet je klassikaal aandacht aan besteden voordat je aan de slag gaat. We hebben besproken wat leuk is om te schrijven en wat niet. Wat zou je willen horen over jezelf? Uit dit gesprek met

de klas ontstonden er richtlijnen over hoe we ons op het complimentenaccount moeten gedragen. En doordat we al langer sociale media in de klas gebruiken, waren er al bepaalde regels zoals correct taalgebruik, toestemming voor foto's en geen spam-berichten. We hebben ook met onze ogen dicht geprobeerd om elkaar te omschrijven. Zo leerden de kinderen nadenken over hoe de ander is en wat hij of zij doet. Langzaam kwamen er dan opmerkingen voorbij als: 'Ik vind het fijn om met hem samen te werken, omdat hij altijd de tijd neemt om dingen uit te leggen.' Zo gaat het de goede kant op. We zijn er nog niet, maar we zijn nu vier weken bezig en er komen nu rond de tien tot vijftien complimententweets per week binnen.'

Hoe ben je op dit idee gekomen?

'Ik zag op Twitter een linkje naar het YouTube-filmpje 'A Sincere Compliment' van de Amerikaanse Jeremiah Anthony. Hij opende @Westhighbros en deelde daarmee op Twitter complimenten uit aan zijn medeleerlingen. Het had een sneeuwbaaleffect, iedereen werd enthousiast en doet nu mee. Hij heeft echt voor een cultuurverandering gezorgd op school. Mijn leerlingen hadden eigenlijk bedacht om een anti-pest app te ontwikkelen. Dat blijkt technisch te ingewikkeld te zijn. Maar voor een complimentenaccount hebben we alle middelen in de klas en de kinderen vonden het een goed idee, dus ben ik gewoon begonnen.'

[Inleiding](#)[Pesten stopt niet bij de voordeur](#)[Online etiquette](#)[Wat kun je als leerkracht doen?](#)[Praten over pesten](#)[Hoe Freek zijn identiteit verloor](#)[Online tips en tops](#)[Goed doen in de klas](#)[Voorkom cyberpesten](#)[Wees sociaal met media](#)[Pesten kan strafbaar zijn](#)[Lesidee Whatshappy](#)[Lesidee Instagram](#)[Tips en sites](#)[Colofon](#)



Het Twitterproject van Robin en nog 20 andere inspirerende voorbeelden zijn te vinden in het boek Mediawijsheid op de basisschool – succesverhalen van 21 leerkrachten van Kennisnet/Mijn Kind Online, <http://mijnkindonline.nl/publicaties/boeken/mediawijsheid-op-de-basis-school-succesverhalen-van-21-leerkrachten>

Kun je voorbeelden geven van complimenten die worden uitg

'Als we hardop voorlezen in de klas, dan schrijft iemand bijvoorbeeld: 'Goede intonatie Maud, ga zo door.' Of: 'Hij is echt de snelste lezer van de klas.' Ik geef zelf ook complimenten, bijvoorbeeld over iemands werkhouding: 'Bijna iedereen praat en kliert, maar Donna is stil

aan het lezen.' Goed werken wordt zo gestimuleerd.'

Wat heb je nodig?

'Wij gebruiken Twitter, maar het kan ook via een Facebookgroep. Verder heb je internet nodig en een digitaal schoolbord is handig. Ik gebruik TweetDeck om de complimenten te laten zien op het digibord.'

Wat maakt dit project bijzonder?

'Dat het zo makkelijk en snel te realiseren is en dat kinderen zich er door gewaardeerd voelen. Het vraagt weinig aandacht van de leerkracht, maar zorgt echt voor een positieve stimulans. Een berichtje van 140 tekens kan iemands dag helemaal goed maken. Dit medium geeft een hele nieuwe sociale laag in de klas.'

Inleiding

Pesten stopt niet bij de voordeur

Online etiquette

Wat kun je als leerkracht doen?

Praten over pesten

Hoe Freek zijn identiteit verloor

Online tips en tops

Goed doen in de klas

Voorkom cyberpesten

Wees sociaal met media

Pesten kan strafbaar zijn

Lesidee Whatshappy

Lesidee Instagram

Tips en sites

Colofon



home



print

VOORKOM in je klas CYBERPESTEN

Digitaal pesten komt vaker voor dan je denkt. Oók in jouw klas. Leerlingen hebben vaak niet door wat de gevolgen zijn van een pestbericht. Ze vinden het wel lolliq. Maar voor de ontvanger kunnen de gevolgen groot zijn.

Vrijwel alle kinderen gebruiken internet en sociale media. Ze appen, skypen, gamen, zoeken informatie op, bekijken filmpjes en onderhouden contacten op Instagram of Snapchat. Helaas worden sociale media ook gebruikt om elkaar digitaal te treiteren. De dader waant zich onbespied, getuigen ontbreken, waardoor hij meer durft. Digitaal pesten gaat niet om onschuldige plagerijtjes of flauwe grapjes. Het pesten verloopt soms snoeihard: op internet worden grovere scheldwoorden gebruikt dan op het schoolplein. Kinderen realiseren zich niet dat een zinnetje als 'Ik maak je dood' veel heftiger overkomt op het beeldscherm dan in real life.

VOORBEELDEN GENOEG

Digitaal pesten kan grote vormen aannemen. Er wordt niet alleen gepest door scheldkanonnades op sociale media-accounts. Pestkoppen negeren een ander op WhatsApp, publiceren iemands gegevens op een profiel, vervormen foto's, sturen privé-berichten of foto's door, plaatsen kwetsende filmpjes op YouTube, houden een blog bij op een ikhaat-site, richten een whatsapp-groep als 'X is een trut' op, bestellen (erotische) artikelen uit iemands naam en laten deze bezorgen bij het

slachtoffer of chanteren iemand met foto's of informatie. En zo zijn er nog talloze voorbeelden.

NIERGENS VEILIG

Digitaal pesten wordt vooral gedaan door jongeren (meestal meisjes) tussen 8 en 16 jaar. Al in 2012 was de schatting dat ongeveer 60.000 Nederlandse kinderen in die leeftijdsgroep regelmatig werden gepest via internet. Zo'n 4 op de 10 kinderen had wel eens met digitaal pesten te maken gehad. Dat bleek uit het SCP-onderzoek 'Kinderen en internetrisico's' (oktober 2011). In de jaren erna is het mediagebruik van kinderen en tieners verder toegenomen, waarmee ook meer ruimte is ontstaan voor digitaal pesten.

Vaak zijn de slachtoffers van online pesten ook het slachtoffer van 'offline' pestgedrag. Het loopt als het ware in elkaar over, waardoor het slachtoffer zich nergens meer veilig voelt. Het pesten wordt niet altijd opgemerkt. Het is als docent onmogelijk om het (online) gedrag van al je leerlingen in de gaten te houden. Kinderen die worden gepest, schamen zich veelal en durven niet uit zichzelf te praten over het pesten. Om online sarren te beperken, is het belangrijk leerlingen bewust te maken van de gevolgen van pesten op iemands leven. Maak het bespreekbaar of behandel het onderwerp in de klas met behulp van een lesplan. Leg afspraken over mediagebruik door docenten en leerlingen vast in een protocol.

SIGNALEN

Als leraar kun je letten op verschillende signalen, zoals plotse gedragingsveranderingen. Is een leerling somber, heeft hij concentratieproblemen, kan hij minder goed leren en nemen zijn schoolresultaten af, dan kan dit duiden op (online) pesten.

[Inleiding](#)[Pesten stopt niet bij de voordeur](#)[Online etiquette](#)[Wat kun je als leerkracht doen?](#)[Praten over pesten](#)[Hoe Freek zijn identiteit verloor](#)[Online tips en tops](#)[Goed doen in de klas](#)[Voorkom cyberpesten](#)[Wees sociaal met media](#)[Pesten kan strafbaar zijn](#)[Lesidee Whatshappy](#)[Lesidee Instagram](#)[Tips en sites](#)[Colofon](#)



TIP!

Organiseer een ouderavond over mediagedrag en online pesten. Ouders zijn over het algemeen niet goed op de hoogte wat hun kind op internet doet. Door ouders te betrekken kan cyberpesten nog beter worden tegengegaan.

Andere voorkomende signalen zijn: een leerling is stil en trekt zich terug, haakt snel af bij activiteiten, huilt veel en snel, heeft regelmatig tot vaak lichamelijke klachten als hoofd- of buikpijn, meldt zich vaker ziek, weigert naar school te gaan of klikt uit schaamte het beeldscherm weg als je langsloopt.

BESPREEK HET

Herken je één van deze signalen bij je leerlingen, probeer het onderwerp dan bespreekbaar te maken. Dat kan klassikaal met een les over de gevolgen van pesten en online gedrag, maar ook individueel. Komt een leerling naar je toe om treitergedrag te melden, neem hem dan serieus, luister goed, toon begrip en veroordeel niet. Neem contact op met de vertrouwenspersoon van school of met de mentor van de leerling en natuurlijk met de ouders. Adviseer de ouders om bewijslast te verzamelen en indien nodig aangifte te doen bij de politie (bijvoorbeeld bij het online publiceren van foto's en filmpjes zonder toestemming). Probeer de dader te achterhalen en voer maatregelen tegen hem uit die vermeld staan in het pest- of mediaprotocol dat de school hanteert. Besteed in de les ook aandacht aan hoe belangrijk het is om internet positief in te zetten, bijvoorbeeld aan de hand van voorbeelden uit het boek 'Sociaal met media', te downloaden van www.mijnkindonline.nl. Probeer de dader te achterhalen en voer maatregelen tegen hem uit die vermeld staan in het pest- of internetprotocol dat de school hanteert. Besteed in de les ook aandacht aan hoe belangrijk het is om internet positief in te zetten, bijvoorbeeld aan de hand van voorbeelden uit deze brochure of websites als www.sociaalmet-media.nl.

Inleiding

Pesten stopt niet bij de voordeur

Online etiquette

Wat kun je als leerkracht doen?

Praten over pesten

Hoe Freek zijn identiteit verloor

Online tips en tops

Goed doen in de klas

Voorkom cyberpesten

Wees sociaal met media

Pesten kan strafbaar zijn

Lesidee Whatshappy

Lesidee Instagram

Tips en sites

Colofon



Mediaprotocol

Het is onmogelijk om als school digitaal pesten volledig te voorkomen. Wel zijn er genoeg acties die je (preventief) kunt ondernemen. Zo is het belangrijk om gedragsregels vast te leggen, bijvoorbeeld in overleg met de leerlingen zelf, over het gebruik van internet, sociale media, mobiele telefoons, tablets en de maatregelen bij digitaal pesten. Afspraken kun je optekenen in een gedragscode, pestprotocol of een schoolveiligheidsplan. In een (pest)protocol kun je volgende punten opnemen:

Uitleg over het belang van een pestprotocol.

- Wat zijn uitgangspunten van de school als het over pesten gaat?
- Wat wordt onder pesten verstaan?
- Wat zijn signalen voor een pestsituatie?
- Wat doet de school aan preventie?
- Hoe zet de school het sociaal-emotioneel leerling-volgsysteem in bij de aanpak van pesten?
- Hoe wordt dagelijks aandacht gegeven aan een positief (online) klimaat?
- Welke online en offline omgangsregels zijn er en hoe worden die in stand gehouden?
- Welke sancties worden genomen bij pesten?
- Contactpersonen en instanties die zich met pesten bezighouden, zowel binnen als buiten de school. Informatie voor ouders: signalen, wat ouders kunnen doen, publicaties en websites. kunnen doen, publicaties en websites.



BEWUSTWORDING

Uiteraard is het daarnaast belangrijk om leerlingen bewust te maken van de positieve en negatieve kanten van sociale media en internet, en de effecten van digitaal pesten. Maak het bespreekbaar in de klas. Vertel duidelijk wat de sancties zijn van (digitaal) pesten of het plaatsen van foto's of YouTube-filmpjes van leerlingen en docenten zonder toestemming. Denk aan schorsing of verwijdering van school en wijs de leerlingen erop dat dit een strafbaar feit betreft. Kijk voor lesideeën op pagina 22 en 23 van deze brochure.



SOCIALE VEILIGHEID OP SCHOOL

Sinds 1 augustus 2014 zijn scholen wettelijk verplicht om te zorgen voor een sociaal veilig klimaat. Kennisnet helpt scholen hierbij met de uitgave 'Sociale veiligheid op school en internet'.

Ontdek:

- Hoe je pestgedrag en conflicten op school kunt voorkomen.
- Hoe je adequaat kunt reageren bij een digitale ramp.
- Hoe je kunt zorgen dat leerlingen positief met elkaar omgaan.

Een sociaal veilige omgeving is belangrijk voor kinderen om zich goed te kunnen ontwikkelen en te kunnen leren. Pestgedrag en conflicten kunnen dat verstoren. De publicatie 'Sociale veiligheid op school en internet' van Kennisnet en Stichting School & Veiligheid school helpt scholen om een sociaal veilig klimaat te realiseren: offline én online.

Download de pdf van de brochure via kennisnet.nl

WIST JE DAT?

- Weinig jongeren die gepest worden hulp zoeken bij hun ouders of mentor?
- Ze liever het treitergedrag negeren door de pestkop te blokkeren op Facebook of Twitter? Of digitaal terugschelden?
- Als de leerling wel actie onderneemt, het vaak uitloopt op een vechtpartij?
- Een kwart van de docenten niet doorheeft dat een leerling slachtoffer is van het pestgedrag van klasgenoten?
- Docenten die pestgedrag in de smiezen hebben, veelal daadkrachtig optreden?
- Veel scholen al preventief aandacht aan deze problematiek besteden en twee van de drie scholen reeds een pestprotocol of ict-gedragscode hebben?



Inleiding

Pesten stopt niet bij de voordeur

Online etiquette

Wat kun je als leerkracht doen?

Praten over pesten

Hoe Freek zijn identiteit verloor

Online tips en tops

Goed doen in de klas

Voorkom cyberpesten

Wees sociaal met media

Pesten kan strafbaar zijn

Lesidee Whatshappy

Lesidee Instagram

Tips en sites

Colofon

WEES SOCIAAL MET MEDIA

Knip uit en hang op!

1 Ga met aandacht om met informatiestromen.

Er is zoveel afleiding door sociale media (ook via de mobiele telefoon), zoveel informatie te verwerken, dat het een vaardigheid op zich is om effectief en geconcentreerd met je tijd om te gaan. 'Focus gaat over het vermogen om 'nee' te zeggen', zei wijlen Steve Jobs, de bekende oprichter van Apple.

2 Ontwikkel een neus voor onzin.

Goed zoeken op internet betekent dat je geen genoeg neemt met één zoekresultaat. Bij alles wat je vindt, vraag je je af: Is dit waar, zijn er andere bronnen die dit bevestigen? Is het echt een feit of heeft iemand er belang bij om dit als een feit te presenteren en via de echo van sociale media luider te laten klinken? Stel je antenne goed af: Word ik misleid, ja of nee?

3 Doe actief mee in de online wereld.

Elke pc en smartphone is een drukpers, tv-station, een platform voor politiek, een kans om een community, kanaal of marktplaats te laten ontstaan. Hoe beter je in staat bent daar aan mee te doen, hoe meer invloed je hebt, voor jezelf en voor anderen. Het verschil wordt niet gemaakt door mensen die media passief consumeren, maar door de actievelingen.

4 Werk samen via sociale media.

Digitale media en sociale netwerken leveren nieuwe manieren voor economische productie. Samenwerking via deze kanalen vraagt om goede afstemming. Dat moet je leren.

5 Krijg inzicht in je eigen netwerk.

We leven in een '*network society*', met sociale media als spel. Om (later) op de arbeidsmarkt goed mee te draaien, is inzicht in je eigen netwerk nodig. Hoe is je persoonlijk leernetwerk opgebouwd? Hoe steekt je sociale professionele netwerk in elkaar: wie heeft met wie verbindingen en welke rol speel jij daarin? Hoe verander je die rol, als dat nodig is?

Tot slot: Zoals we kinderen leren lezen en schrijven, zullen we ze ook digitale beginselen moeten bijbrengen. Daar is goed onderwijs voor nodig.

Uit het boek 'Net Smart: How to Thrive Online' van Howard Rheingold.

Meer informatie: www.kennisnet.nl/mediawijsheid
mijnkindonline.nl/mediawijsheid



Inleiding

Pesten stopt niet bij de voordeur

Online etiquette

Wat kun je als leerkracht doen?

Praten over pesten

Hoe Freek zijn identiteit verloor

Online tips en tops

Goed doen in de klas

Voorkom cyberpesten

► Wees sociaal met media

Pesten kan strafbaar zijn

Lesidee Whatshappy

Lesidee Instagram

Tips en sites

Colofon



PESTEN KAN STRAFBAAR ZIJN

Digitaal pesten kan voor de dader een 'geintje' zijn, maar er zit wel degelijk een grens aan wat er mag op internet. Digitaal pesten kan strafbaar zijn.

Wat begint als een lollig bedoeld bericht, kan uitlopen op ware terreur voor de gepeste. En die kan daar daadwerkelijk actie op ondernemen. Digitaal pesten wordt niet als zodanig in de wet genoemd, maar smaad, laster en bedreiging zijn wel opgenomen in het Wetboek van Strafrecht. Dat betekent dat een kind voor ernstige gevallen van digitaal pesten naar de politie kan stappen voor het doen van een melding of aangifte. Denk niet dat dit overdreven is. In het 'echte' leven zal de gemiddelde jongere niet snel een bedreiging uiten. Maar de ervaring leert dat bedreigen vanaf een mobiel of

computer minder moeite kost. Ook al is het vaak niet als bedreiging bedoeld en komen sommige 'daders' er met een waarschuwing vanaf, ze kunnen wel degelijk vervolgd worden voor een strafbaar feit. Waarbij er vaak ook geschreven bewijs is: een screenshot, bijvoorbeeld.

FOTO'S

Datzelfde geldt voor het ongewenst publiceren van foto's of filmpjes. Het zonder toestemming van de geportretteerde op internet plaatsen van beeldmateriaal, gebeurt veelvuldig. Vooral op sociale media. De meeste mensen vinden het geen probleem, maar dat is natuurlijk sterk afhankelijk van wat er op die foto staat. Als de naaktfoto die een meisje ooit maakte voor haar vriendje, opeens online staat of via WhatsApp de hele school doorgaat, is dat verre van wenselijk. En mogelijk ook strafbaar. De wet zegt dat de geportretteerde een redelijk belang moet kun-

VRAAG HET ZELF

Op de website www.vraaghetdepolitie.nl kunnen jongeren antwoorden vinden op heel veel vragen over strafbaarheid en internet. Mag je zomaar alles op je socialemedia-account zetten? Mag je een blootfilmpje van je ex doorsturen naar anderen? Is er een internetpolitie? Aan de hand van filmpjes en informatie worden de vragen beantwoord.



[Inleiding](#)

[Pesten stopt niet bij de voordeur](#)

[Online etiquette](#)

[Wat kun je als leerkracht doen?](#)

[Praten over pesten](#)

[Hoe Freek zijn identiteit verloor](#)

[Online tips en tops](#)

[Goed doen in de klas](#)

[Voorkom cyberpesten](#)

[Wees sociaal met media](#)

[Pesten kan strafbaar zijn](#)

[Lesidee Whatshappy](#)

[Lesidee Instagram](#)

[Tips en sites](#)

[Colofon](#)





nen inroepen tegen publicatie. De belangrijkste belangen zijn het financieel belang en het privacybelang. Er moet daarbij voor de wet wel sprake zijn van verspreiding. Plaatsing op een afgeschermd account, waar maar twintig mensen de foto kunnen bekijken, telt niet mee. Doorsturen via WhatsApp wel. Een dader van digitaal pesten kan een taakstraf en/of een geldboete opgelegd krijgen. Als extra voorwaarde kan worden bepaald dat de verdachte de incorrecte informatie van internet moet verwijderen, onder toezicht van de officier van justitie.

SCHOOLREGLEMENT

Het in een reglement opnemen van regels over het maken van opnames of foto's met een mobieltje, stelt een school in staat om straf op te leggen als er toch wordt gefilmd. Spreek bijvoorbeeld af dat het niet is toegestaan dat leerlingen met mobieltjes opnames maken van elkaar en van docenten. Ook foto's van medeleerlingen mogen niet zomaar op internet gezet worden, alleen met toestemming van de betreffende persoon.

WANNEER STAP JE NAAR DE POLITIE?

VOOR HET DOEN VAN EEN MELDING.

Als er geen aangifte gedaan kan worden, kan er ook een melding gedaan worden. De politie is dan toch op de hoogte van de feiten. De politie kan op deze wijze feiten verzamelen over een pester.

Je hoeft zelf geen slachtoffer of benadeelde te zijn om naar de politie te stappen. Ook als je wilt voorkomen dat een ander mogelijk slachtoffer wordt van strafbare feiten op internet, kun je aankloppen. Je kunt bij de politie ook vragen stellen over cybercrime.

VOOR HET DOEN VAN AANGIFTE.

Zoals bij alle andere vormen van criminaliteit kun je, als je slachtoffer van cybercriminaliteit bent of denkt te zijn, aangifte doen bij de plaatselijke politie. Door het doen van aangifte verzoek je de politie een strafrechtelijk onderzoek in te stellen. Zonder deze aangifte kan de politie vaak niet voldoende onderzoek verrichten. De aangifte is doorgaans het begin van een politieonderzoek. De politie maakt dan een proces-verbaal van aangifte op. Als je minderjarig bent, is het goed om een van je ouders/voogd mee te nemen naar het politiebureau. Het doen van een (telefonische) melding is géén aangifte. Het is raadzaam zoveel mogelijk informatie te bewaren en dit ter ondersteuning aan de politie te geven.

WAT NEEM JE MEE NAAR DE POLITIE?

NOTEER EN VERZAMEL ZOVEEL MOGELIJK INFORMATIE EN BEWIJSMATERIAAL ZOALS:

- Data en (exacte) tijdstippen
- Email- en internetadressen (url)
- Gebruikersnaam en nickname(s) van betrokkene(n)
- Print van chatlogs, appjes en mailberichten
- Bewaarde foto's en berichten
- Schermafdruck (via *print screen* of maak een foto)

Meer tips en uitleg over bewijsmateriaal is te vinden op www.internetsporen.nl.



Door naar de politie te stappen, werk je mee aan het aanpakken van criminaliteit op internet. Dat is belangrijk, want de politie kan dat niet alleen. Er staat zoveel informatie op internet dat het voor politie en justitie een onmogelijke taak is om alle informatie te filteren die belangrijk kan zijn. Als je dus iets tegenkomt waarvan je denkt dat het strafbaar is of wat niet door de beugel kan, meld dit dan! Zo help je mee aan het veilig(er) maken van sociale media en internet.

Inleiding

Pesten stopt niet bij de voordeur

Online etiquette

Wat kun je als leerkracht doen?

Praten over pesten

Hoe Freek zijn identiteit verloor

Online tips en tops

Goed doen in de klas

Voorkom cyperpesten

Wees sociaal met media

Pesten kan strafbaar zijn

Lesidee Whatshappy

Lesidee Instagram

Tips en sites

Colofon





LESIDEE WHATSHAPPY



Whatsapp is een chatprogramma waarmee bijna alle kinderen via een smartphone met hun vrienden en familie kletsen. Het vervangt de sms. Sms'en kost geld, Whatsapp is gratis. Met de kinderen maakt u afspraken over wat wel en niet zou moeten mogen op Whatsapp. Het resultaat: iedereen WhatsHappy!

1

Start individueel

Geef de leerlingen de opdracht om vijf afspraken op te schrijven over wat je wel en niet moet doen als je wilt Whatsappen. Vertel ze dat het daarbij niet gaat om technische of praktische zaken maar om 'fatsoensregels' of 'etiquette'. Belangrijk is dat ze tijdens deze stap voor zichzelf werken en niet met elkaar overleggen.

2

Daarna in groepjes

De klas wordt in groepjes van vier verdeeld. Elke groep krijgt twee grote vellen, papier en een stiftpen. Op het ene vel schrijven ze What's Niet, op het andere vel What's Wel. Elk groepje moet nu uit de afspraken die zij hebben opgeschreven komen tot drie gezamenlijke afspraken per vel: wat doe je wel, wat doe je niet? Vier of vijf mag natuurlijk ook. Laat ze eerst overleggen en daarna pas opschrijven. Zorg dat ze zo groot schrijven dat het leesbaar is als het op het bord hangt.

3

Hang de afspraken op in de klas

Hang alle vellen van de groepjes op het bord en kom door middel van discussie met de klas tot drie afspraken per vel die de leerlingen het allerbelangrijkst vinden. U kunt de kinderen ook vragen om een streepje te zetten achter de drie afspraken op elk vel die zij belangrijkst vinden.

Sturen mag, soms helpt het kinderen door goede vragen te stellen afspraken concreter te maken. Als ze zeggen: heb leuke gesprekken met elkaar, wat bedoelen ze daar dan mee – dat je veel grappjes moet maken? Maar laat zoveel mogelijk uit de leerlingen zelf komen. Het zijn hun afspraken, geen afspraken die van bovenaf worden opgelegd.

4

Zet de gezamenlijke afspraken op een poster

Maak met de klas een mooie poster met de afspraken en bevestig die op het prikbord of aan de muur. U kunt ook een van de twee posters gebruiken die we aan deze les hebben toegevoegd.

5

Didactische suggestie

Gebruik consequent het woord 'afspraken' of 'etiquette'. Ze hebben de afspraken immers zelf gemaakt en dan zijn het geen regels. Informeer zo nu en dan of ze zich nog aan de door henzelf gemaakte afspraken houden.

DOWNLOAD DE POSTER OP

<http://mijnkindonline.nl/publicaties/lesmateriaal/>



Inleiding

Pesten stopt niet bij de voordeur

Online etiquette

Wat kun je als leerkracht doen?

Praten over pesten

Hoe Freek zijn identiteit verloor

Online tips en tops

Goed doen in de klas

Voorkom cyberpesten

Wees sociaal met media

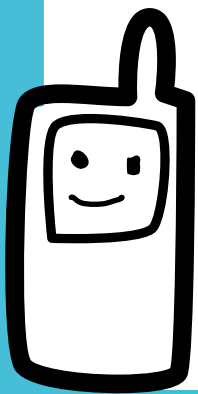
Pesten kan strafbaar zijn

Lesidee Whatsappy

Lesidee Instagram

Tips en sites

Colofon



LESIDEE INSTAGRAPH



Met Instagram wisselen kinderen foto's en plaatjes uit met vrienden en familie. Helaas gaat het soms mis met kwetsende opmerkingen onder foto's. Met deze les wordt het gedrag op Instagram bespreekbaar en blijft het gezellig op Instagram en in de klas.

1 Start individueel

Geef de leerlingen de opdracht om vijf zaken op te schrijven over die ze grappig vinden op Instagram. Maar ook: welke grappen zijn niet leuk, bijvoorbeeld omdat ze kwetsend zijn, bedoeld of onbedoeld? Belangrijk is dat ze tijdens deze stap voor zichzelf werken en niet met elkaar overleggen. Al doende denken ze na over online fatsoensregels die ze met elkaar gaan afspreken.

2 Daarna in groepjes

De klas wordt in groepjes van vier verdeeld. Elke groep krijgt twee grote vellen, papier en een stiftpen. Op het ene vel schrijven ze Instagrappig, op het andere vel InstaStom. Elk groepje leidt nu uit de afspraken die zij hebben opgeschreven, per vel drie gezamenlijke afspraken af: wat is grappig, wat niet? Vier of vijf mag natuurlijk ook. Laat ze eerst overleggen en daarna pas opschrijven. Wat ze ook kunnen doen, is Instagram-voorbeelden verzamelen. Laat de leerlingen maar op het digibord zien wat ze grappig vinden, en wat beslist niet.

3 Hang de afspraken op in de klas

Hang alle vellen van de groepjes op het bord en kom door middel van discussie met de klas tot drie afspraken per vel die de leerlingen het allerbelangrijkst vinden. Sturen mag, soms helpt het kinderen door goede vragen te stellen afspraken concreter te maken. Als ze echt niks weten, kunt u bijvoorbeeld beginnen over Cijfergooien, een trend waarbij kinderen elkaar cijfers geven op Instagram. Dat pakt niet altijd leuk uit. Waarom niet, kunt u vragen? Wanneer is het leuk en grappig, wanneer wordt het stom? Zouden kinderen alleen maar hoge cijfers mogen geven, of helemaal niet moeten Cijfergooien? Maar laat zoveel mogelijk uit de leerlingen zelf komen. Het zijn hun afspraken, geen afspraken die van bovenaf worden opgelegd.

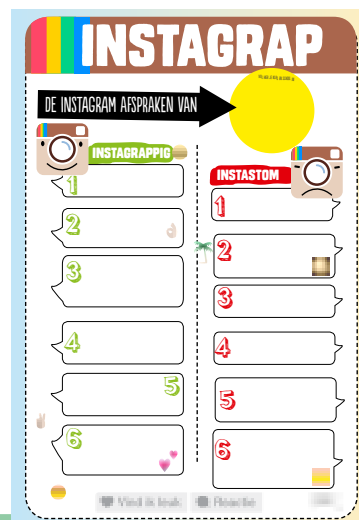
4 Zet de gezamenlijke afspraken op een poster

Maak met de klas een mooie poster met de afspraken en bevestig die op het prikbord of aan de muur. U kunt ook een van de twee posters gebruiken die we aan deze les hebben toegevoegd.

Het kan moeilijk zijn om een goede keuze te maken. Wat de ene leerling InstaCool vindt, wordt door de andere Instastom gevonden. Mogelijk zult u als leraar sommige zaken opnieuw moeten formuleren. Bij InstaGrappig zouden de kinderen kunnen komen tot 'Hoge cijfers geven', bij InstaStom 'Lage cijfers geven'. Misschien lukt het u dat op een andere manier te verwoorden, zonder afbreuk te doen aan wat de kinderen vinden.

DOWNLOAD DE POSTER OP

<http://mijnkindonline.nl/publicaties/lesmateriaal>



Inleiding

Pesten stopt niet bij de voordeur

Online etiquette

Wat kun je als leerkracht doen?

Praten over pesten

Hoe Freek zijn identiteit verloor

Online tips en tops

Goed doen in de klas

Voorkom cyberpesten

Wees sociaal met media

Pesten kan strafbaar zijn

Lesidee Whatshappy

Lesidee Instagram

Tips en sites

Colofon



TIPS EN SITES

Film It's up to you

Sociale media zoals Snapchat, Instagram, WhatsApp en YouTube zijn erg belangrijk voor jongeren. Bijna alle Nederlandse jongeren gebruiken ze. Helaas verplaatst ook pesten zich steeds vaker van het schoolplein naar deze online omgevingen, waardoor 60.000 Nederlandse jongeren herhaaldelijk het slachtoffer zijn van cyberpesten. 'It's up to you' is een interactieve film van stichting Reactif, die jongeren op scholen bewuster maakt van hun rol in cyberpesten. De film wordt als discussiestarter op scholen ingezet en is een goed vertrek-



punt voor de strijd tegen digitaal pesten. De film is gratis beschikbaar voor scholen. Mijn Kind Online, onderdeel van stichting Kennisnet, maakte de gratis lessen en de docentenhandleiding bij 'It's up to you'. **Op de website www.itsuptoyou.nu is informatie over de film te vinden.**

Positief op internet

Wil je meer tips en trucs om leerlingen te stimuleren positief om te gaan met internet? Kijk voor inspiratie en informatie op:
www.kennisnet.nl/digitale-vaardigheden/
www.leshulp.nl
www.mediaopvoeding.nl
www.mediawijzer.net
www.schoolenveiligheid.nl

Sites over digitaal pesten

www.digitaalpesten.nl
www.mediawijsheid.nl/online-pesten
www.cyberpesten.be
www.meidenvenijn.nl
www.cyberpestendebaas.nl
www.meldknop.nl

COLOFON

Digitaal pesten is een uitgave van stichting Kennisnet in samenwerking met ECP. Eerdere versies van deze brochure verschenen in 2012 en 2013.

Copyright: Stichting Kennisnet/Mijn Kind Online, Zoetermeer, september 2015.

Hoofdredacteur: Remco Pijpers

Redactiecoördinator: Martine Borgdorf

Teksten: Lotte Boot, Martine Borgdorff, Weija Steffens

Vormgeving: Yvette van Diepen (Diep Design)

Foto's: Bigstock, Rodney Kersten

Illustraties: Lamelos

Stichting Kennisnet faciliteert instellingen in het po, vo en mbo bij het maximaal benutten van de kracht van ICT. Dit doen ze door expertise te delen, voorzieningen te realiseren en beheren en innovatie te stimuleren. Mijn Kind Online is sinds 2014 onderdeel van Kennisnet.

Website: www.kennisnet.nl

e-mail: info@kennisnet.nl

Digivaardig & Digiveilig is een programma van overheid, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties. Doel is het veilig en verantwoord gebruik van internet en andere digitale middelen in Nederland te stimuleren.
Website: www.digivaardigdigiveilig.nl
e-mail: info@ecp.nl

Deze brochure is mede mogelijk gemaakt door



European Commission
Information Society and Media

Inleiding

Pesten stopt niet bij de voordeur

Online etiquette

Wat kun je als leerkracht doen?

Praten over pesten

Hoe Freek zijn identiteit verloor

Online tips en tops

Goed doen in de klas

Voorkom cyperpesten

Wees sociaal met media

Pesten kan strafbaar zijn

Lesidee Whatshappy

Lesidee Instagram

Tips en sites

Colofon



home



print